

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:02.08.2023 Accepted/Kabul:19.04.2024

DOI:10.30794/pausbed.1336264

Research Article/Araştırma Makalesi

Yıldırım, İ. (2024). "Görsel Haritalama Tekniği İle Turizm Eğitimi Araştırmalarının Bibliyometrik Analizi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 62, Denizli, ss.189-207.

GÖRSEL HARİTALAMA TEKNİĞİ İLE TURİZM EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARININ BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

İrem YILDIRIM*

Öz

Bu araştırmanın amacı, "turizm eğitimi" alanındaki uluslararası bilimsel yayınların dünyadaki eğilimlerini anlamak ve turizm alanında yapılan çalışmalarda yazar, kurum ve ülkelerin birbirleriyle nasıl etkileşim içinde olduğunu ortaya koymaktır. Bu çalışmada hem nitel hem de nicel araştırma yöntemi olarak tanımlanan bibliyometrik analizden faydalanılmıştır. Bu kapsamda 1987-2023 yılları arasında yayımlanan uluslararası yayınlar (makale, bildiri, kitap bölümü vb.), belirli parametreler (yazar, yayın sayısı, anahtar kelimeler, ülke vb.) dâhilinde incelenmiştir. İlgili bilimsel yayınlar, Web of Science veri tabanında "tourism education" anahtar kelimesi kullanılarak 11.07.2023 tarihinde taranmıştır. Tarama sonucunda toplam 307 uluslararası bilimsel yayına ulaşılmıştır. Ulaşılan bu yayınların belirlenen parametreler dâhilinde incelenmesinde VOSviewer yazılım programı kullanılmıştır. Hem Web of Science veri tabanının sağladığı bilgiler hem de yapılan analizler sonucunda turizm eğitimi konusunda yapılan en fazla çalışmanın 2021 yılına ait olduğu, en fazla atfın da 2022 yılında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Konu kapsamında yapılan çalışmaların çoğunun makale türünde olduğu ve yayınlarda en fazla İngilizce dilinin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda "turizm eğitimi", "eğitim" ve "turizm" kavramlarının en sık kullanılan anahtar kelimeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ile Çin Halk Cumhuriyeti ülkeleri, bu alanda en fazla yayın yapan ülkeler olarak mevcut literatürün gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca turizm eğitimi alanında yapılan çalışmaların en fazla eğitim araştırmaları ve konaklama, boş zaman ve spor turizmi alanlarında yapıldığı da tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada turizm eğitiminin uluslararası literatür kapsamında genel bir değerlendirilmesi yapılmış olup yapılması planlanan yeni çalışmalara da bir perspektif sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: *Turizm eğitimi, Bibliyometrik analiz, Web of Science, VOSviewer.*

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF TOURISM EDUCATION RESEARCH USING VISUAL MAPPING TECHNIQUE

Abstract

The aim of this research is to understand the trends of scientific publications in the field of "tourism education" in the world and to reveal how authors, institutions and countries interact with each other in studies in the field of tourism. In this study, bibliometric analysis, which is described as both qualitative and quantitative research methods, was used. In this context, international publications (articles, papers, book chapters, etc.) published between 1987-2023 were examined within certain parameters (author, number of publications, keywords, country, etc.). Related scientific publications were searched in the Web of Science database on 11.07.2023 using the keyword "tourism education". As a result of the search, a total of 307 international scientific publications were reached. The VOSviewer software program was used to analyse these publications within the determined parameters. As a result of both the information provided by the Web of Science database and the analyses made, it has been determined that the most studies on tourism education belong to 2021 and the most references

*Öğr. Gör. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Ürgüp Sebahat ve Erol Toksöz Turizm Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkrâm Hizmetleri Bölümü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı, NEVŞEHİR.
e-mail: irembozkurt@nevsehir.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-5977-2123>)

to 2022. It is seen that the majority of the studies conducted within the scope of the subject are in the type of articles and the English language is mostly used in the publications. It was concluded that the concepts of "tourism education", "education" and "tourism" are frequently used as keywords in the studies. The United States of America and the People's Republic of China have contributed to the development of the existing literature as the countries that publish the most on this topic. In addition, it has been determined that the studies on tourism education are mostly carried out in the fields of educational research and accommodation, leisure and sports tourism. In this context, a general evaluation of tourism education within the scope of international literature has been made in the study and a perspective has been presented to the new studies planned to be done.

Keywords: *Tourism education, Bibliometric analysis, Web of Science, VOSviewer.*

1. GİRİŞ

Dünya genelinde sürekli olarak büyüyen ve gelişen bir endüstri olan turizm, ülkelere hem ekonomik hem de sosyal açıdan birçok fayda sağlamaktadır. Turizm hareketine katılan turist sayısının giderek artan bir boyutta olması istihdamı da etkilemektedir (Ulama vd., 2015). Ülkeler için istihdam yaratan bir endüstri olarak nitelendirilen turizmde yaklaşık olarak 290 milyona yakın kişinin çalıştığı bilinmektedir (WTTC, 2022). Belirtilen rakam aslında turizmin ne kadar önemli bir istihdam alanı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Turizmin emek yoğun bir yapıya sahip olması, düşük düzeyde beceri gerektiren ya da beceri gerektirmeyen işler için nitelikli iş gücü ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Turizm endüstrisinde kalifiye personel varlığı hem yönetimi güçlü kılmakta hem de hizmetin niteliğinin artmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla bu endüstride çalışacak kişinin iyi bir eğitim ile yetiştirilmiş olması gerekmektedir. Bu noktada turizm eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü turizm eğitimi, kişilerin turizm endüstrisinde istihdam edilmesine olanak sağlamaktadır. Nitekim günümüzde de istihdam ve eğitim ilişkisi ile meslek standartlarının oluşturulması giderek önemli bir konu olmaya başlamıştır. İstihdam olanaklarının sektörler tarafından belirlenmesi, aslında eğitimde verimliliğin nasıl olması gerektiğine de işaret etmektedir. Bu bağlamda eğitim kurumları ile meslek odaları arasında iyi bir iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır (TÜBİTAK, 2015).

Rekabetin yoğun olduğu turizm endüstrisinde ilk olarak kısa süreli hizmet içi eğitimler ve kurslar düzenlenerek mesleki eğitim kazandırılmaya çalışılmıştır. İlerleyen yıllarda bu durum, ortaöğretim düzeyine indirgenmiştir. Daha sonraki dönemlerde ise yükseköğretim seviyesinde bir eğitime gereksinim duyulmuş ve yükseköğretim kurumlarında turizm ile ilgili bölüm ve programlar açılmaya başlanmıştır. Turizm eğitimine yönelik ihtiyacın ortaya çıkmasında hem endüstrideki hızlı büyüme ve gelişim hem de yerel halkta turizm bilincinin oluşması etkili olmuştur. Bunun yanı sıra turistlerin beklentisi, alışkanlıkları ve kalite algılarındaki değişim de turizm eğitimi ihtiyacını doğurmuş ve turizm eğitiminin giderek önemli bir unsur olmasını sağlamıştır. Nitekim bugün turizm alanı, akademik olarak üzerinde durulması gereken bir disiplin haline gelmiştir. Kendisi dışında birçok farklı iş alanı ve bilim dallarıyla ilişkili olması, turizmin çok yönlü bir disiplin olarak gelişmesine olanak sağlamıştır (Kozak vd., 2009). Yaşanan gelişmeler hem turizm bilim alanının hem de turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu yetişmiş eleman açığını karşılamak amacıyla farklı eğitim kurumlarının kurulmasını sağlamıştır. Günümüzde turizm endüstrisinin alt kademe çalışan ihtiyacını karşılamayı turizm meslek liseleri üstlenirken orta kademe yönetici ya da ara eleman ihtiyacını da meslek yüksekokulları karşılamaktadır. Lisans düzeyindeki eğitim kurumları ise turizmde oldukça önem arz eden üst düzey yönetici ve eğitmen ihtiyacına yönelik sorumluluk üstlenmektedir (Akoğlan Kozak, 2009).

İlgili literatür incelendiğinde eğitim ve turizm ilişkisini detaylı bir şekilde ele alan birçok çalışmaya rastlanılmaktadır (Amoah ve Baum, 1997; Airey vd., 2015; Airey ve Tribe, 2006; Cooper, 2002; Edelheim, 2020; Jayawardena, 2001; Kim ve Jeong, 2018). Turizm eğitimi, turizmin geleceğinin iyi bir şekilde yönlendirilmesine öncülük ettiğinden (Sigala vd., 2021) bu konuda gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların da oldukça önem arz edeceği düşünülmektedir. Bu çalışmada turizm eğitimine yönelik yapılan uluslararası bilimsel yayınların mevcut durumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. İlgili literatür kapsamında turizm eğitimi alanında yayımlanan bilimsel yayınların özelliklerinin belirlenmesi, yapılan çalışmaların gelişiminin ve değişiminin incelenmesi ve ilerleyen dönemlerde yapılması planlanan çalışmalar için birtakım önerilerin geliştirilmesi, bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Çalışma kapsamında bibliyometrik analizden faydalanılmıştır. Nitekim bibliyometri hem turizm alanında (Benckendorff ve Zehrer, 2013; Köseoğlu vd., 2016; Mauleón-Méndez vd., 2020; Hall, 2011; Sigala vd., 2021) hem de eğitim alanında (Diem ve Wolter, 2013; Gümüş vd., 2018; Heradio vd., 2016; Asılı, 2012) kullanılan

bir yöntemdir. Ancak turizm eğitimi konusunda bu yöntemin kullanıldığı çalışmaların asgari düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Coll-Ramis vd., 2023; Şimşek ve Kalıpçı, 2023). Bibliyometrik analizden faydalanan Capdevila vd. (2021), turizm eğitiminde dijital okuryazarlık üzerine yapılan çalışmaları incelerken Menon vd. (2021), turizm eğitim programları da dâhil olmak üzere pandemi sonrası yapılan turizm konulu çalışmaları incelemiştir. Bunun yanı sıra ilgili literatürde bibliyometrik analiz kullanılarak turizm eğitimi ve müfredata yönelik yapılan çalışmalara da (Coll-Ramis vd., 2023; Şimşek ve Kalıpçı, 2023) rastlamak mümkündür. Bu çalışma, geçmişten günümüze turizm eğitimi konusunda yapılan Web of Science veri tabanında endekslenen dergilerdeki tüm uluslararası çalışmaları inceleyerek ilgili literatürdeki diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Yapılan literatür taraması, araştırmacıların turizm eğitimi konusundaki çalışmalara ilgi gösterdiğini ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda konu seyrinin sistematik bir biçimde görülmesinin önem arz edeceği düşünülmektedir. İlgili literatürde turizm eğitimi konusuna yönelik birbirinden farklı çalışmalar olsa da başta Web of Science veri tabanı olmak üzere belirlenen parametre ve analizler ile bu çalışmanın özgünlüğü ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yapılan bu çalışmada konunun çeşitli parametrelerle araştırılması ve görsel haritalama tekniğini kapsayan bir yazılım programının kullanılmasıyla da ilgili literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim, insanın; yaşama bütünlük oluşturan vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir (Sönmez, 2014). Bu yüzden eğitim, tarih boyunca insanlığın sorguladığı ve üzerine düşündüğü önemli bir kavram olmuştur. Eğitim kavramının etimolojik kökeni incelendiğinde Latince "Educare" kelimesine dayandığı bilinmektedir. Bu kelimenin Latince'de yetiştirme, büyütme ve geliştirme gibi çeşitli anlamları bulunmaktadır (Binbaşıoğlu, 1982: 2). İlgili literatürde eğitim kavramına yönelik çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Buna yönelik Amerikalı eğitimci John Dewey, eğitimi "*bireyin söz konusu yöntem üzerinde kontrol sahibi olduğu ve toplumsal yapısını genişletmek ve derinleştirmek için yaşamını sürekli yenilemesi süreci*" olarak tanımlamıştır (Varış, 1994: 45). Eğitim bilimi alanında Türkiye'nin önde gelen bilim insanlarından biri olan Selahattin Ertürk ise eğitimi, "*bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve isteyerek, istedik yönde değişiklik yaratma süreci*" (Ertürk, 1994: 112) şeklinde ifade ederken Sönmez (2014: 37) eğitimi, "*bireyin davranışlarını çevreye uyum yoluyla istenilen yönde değiştirme ve değerlendirme süreci*" olarak açıklamıştır.

Eğitim, insanları kendi süreçlerine tabi tuttuğundan hem kavramın kendisi hem de nedenleri tarih boyunca sorgulanmıştır. Neden eğitim aldığımızın tam olarak kesin bir cevabı olmasa da hayatlarımızı idame ettirebilmek için çevreyi öğrenme ve toplu yaşamın gerekliliği, ilk nedenler arasında yer almaktadır (Peters vd., 2022; Türer, 2009). Bunun yanı sıra toplumlarda psikolojik, sosyal ve ekonomik süreçleri hem doğrudan hem de dolaylı yollardan etkileyen eğitim, istihdam alanlarında da önemi giderek artan bir olgu olmaya başlamıştır. Özellikle insan ile insan etkileşimini ve iletişim gerekliliğini endüstrilerde oldukça elzem görülmektedir. Turizmin de yapısı gereği emek yoğun bir endüstri olma özelliği nedeniyle, turizmde eğitim konusunun önemi de ortaya çıkmaktadır. Ülkeler için gelir sağlayan ve istihdam yaratan bir endüstri olan turizmde işletmelerin rekabet üstünlüğü sağlamaları ve bu üstünlüğü sürdürebilmeleri birçok içsel ve dışsal faktörlere bağlıdır. Özellikle içsel faktörler bağlamında insan kaynaklarının önemi oldukça büyüktür (Tracey vd., 2008). Turizmde istihdam edilen kişinin müşteriye, belli bir standart ve kalitede hizmet sunması beklenmektedir. Ekonomik ve sosyal bakımdan mümkün olan en iyi hizmetin optimum şekilde verilebilmesi, yeterli bir eğitim düzeyine dayanmaktadır. Nitekim turizm endüstrisine ait olan etkin ve kaliteli hizmet anlayışı ancak turizm eğitimi ve öğretimi ile sağlanabilmektedir (Eren vd., 2013; Timur, 1993). Dünya turizm pazarında aktif rol oynayan ülkelerin, turizmdeki paylarını arttırmak ve rekabet edilebilir bir ülke olmak için bilimden faydalanmaları, teknolojiyi iyi kullanmaları ve gerekli bilgi ve becerilerle donatılmış işgücü yetiştirebilmeleri gerekmektedir. Bu durum, turizm alanında eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesi ve uygulanabilmesi ile gerçekleşebilmektedir (Aymankuy ve Aymankuy, 2002).

Turizm eğitimi, "*toplumda turizm bilincini yerleştirmek, turizm kaynaklarını koruyarak bilinci geliştirmek, turistlere karşı, onun ekonomik gücüne ırk, milliyet, din, dil, toplumdaki statüsüne, ahlak ve namus düzeyine, siyasi ideolojilerine göre ayırım yapmadan eşit ve dürüst hizmet etmek ahlakını ve terbiyesini vermek, turizmin sağladığı uzun vadeli çıkarlar üzerine dikkati çekerek, saygıya ve konukseverliğe dayalı bir davranış düzeni yerleştirmek*" olarak tanımlanmaktadır (Bayer, 1998: 145). Daha sade bir tanımlama ile turizm eğitimi, "*turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını gerçekleştirecek, işletmelerin verimliliğini*

artıracak, turizm endüstrisinde ve dünyada meydana gelen gelişme ve yenilikleri takip edebilecek, bilimsel metodların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitim” şeklinde ifade edilebilir (Aymanıuy ve Aymanıuy, 2002: 30). Dünya genelinde turizm eğitime odaklanan okul, kurs ve üniversite sayılarının giderek artan bir boyutta olduğu bilinmektedir. Nitekim turizm eğitimi ve bu alanda yapılan çalışmalar, müşteri memnuniyetine ve turizm işletmelerinin rekabet gücüne katkıda bulunmaktadır (Mohammad ve Alsaleh, 2013). Bu nedenle turizmle ilgili birçok eğitim kurumu müfredat programını endüstrinin ihtiyacıyla ilişkilendirmeye ve eşleştirmeye çalışmaktadır (Malihah ve Setiyorini, 2014). Johnson vd. (2006) turizmde profesyonelliğin eğitim yoluyla gerçekleştirilebileceğini, ayrıca paydaşlar ve eğitim kurumları arasındaki yakın bağın tüm endüstrinin profesyonelleşmesini ve bilgi tabanı ile yenilikçi yeteneklerin geliştirilmesini sağlayacak bir adım olduğunu ifade etmektedir. Turizm eğitimi zamanla mesleki bilgiler, temel bilgiler ve tematik uzmanlaşma arasında bir denge sağlayarak işletmelerin mevcut niteliksel ihtiyaçlarını karşılamak için öğrencilerin mesleki becerilere erişmesini sağlamıştır. Turizm eğitiminin tarihsel gelişimi Airey (2008) tarafından dört aşamaya ayrılarak özetlenmiştir. Bu özetlemeye ait içerik, Tablo 1’de bulunmaktadır.

Tablo 1: Turizm eğitiminin özetlenmiş dört aşaması

Endüstriyel Aşama (1960-1979)	Parçalanmış Aşama (1980-1999)
<ul style="list-style-type: none">• Ekonomi ve işletme araştırmalarına dayalı,• Amaç ve içerik açısından oldukça mesleki,• Endüstrinin uygulamasına ve işleyişine odaklı,• Kurslar, öğrencileri istihdamda ne bulacakları konusunda “sürprizden uzak” bırakacak şekildedir.	<ul style="list-style-type: none">• Müfredat belirsizliği,• Eğitimcilerin çok sayıda farklı disiplin ve metodolojik yaklaşım ve bilgi gerektiren bir dizi başka konu alanlarından turizme çekilmesi,• İş ve iş dışı odaklı turizm programları arasında bir rekabet yarışının ortaya çıkması.
Kıyaslama Aşaması (2000-2009)	Olgunlaşma Aşaması (2010-...)
<ul style="list-style-type: none">• Akademik topluluğun belirli bir konudaki programların doğasını ve özelliklerini tanımlamaya yönelik girişimlerinin ortaya çıkması,• 2000’li yıllarda turizmin endüstri çalışmalarının ötesine geçmesi, turizmin toplum ve çevre üzerindeki rolü ve turist özelliklerinin turizmi bir çalışma alanı olarak ortaya çıkarması,• “Turizmde etik sorunlar”, “Sürdürülebilir turizm”, “Turizm ve Üçüncü Dünya”, “Turizm, kültür ve toplum”, “Kültürel antropoloji ve turizm” ve “Fotoğrafçılık, seyahat ve görsel kültür” gibi turizm ile ilgili programların çeşitlenmesi.	<ul style="list-style-type: none">• Uygulama ve teori arasında bir denge oluşturulması ve müfredata ilişkin belirsizliklerin ortadan kaldırılması,• Geniş çaplı tartışmalara ve öz eleştirilere dayalı bir şekilde turizm eğitimi olgunlaştıracak yeni araştırma alanlarının varlığı,• Öğrencilerin kendilerine eleştirel yaklaşabilecekleri turizm eğitime ilişkin daha derin bir anlayış düzeyinin oluşması,• Sosyal ve kültürel temeli olan turizm çalışmalarının ekonomi temelli turizm yönetiminden ayrılması.

Kaynak: Malihah ve Setiyorini, 2014: 5.

Tablo 1, geçmişten günümüze kadar olan süreçte turizm eğitiminin geçirmiş olduğu aşamaları ve ilgili dönemlerde meydana gelen gelişmeleri ele almaktadır. Tablo 1’e dayanarak turizm eğitiminin amaçlarını turizm endüstrisine nitelikli personel sağlama, eğitim yoluyla teorik ve pratik ilişkiler kurma, turizm bilincini hem ülke vatandaşlarına hem de turistlere kazandırma, turizm endüstrisinde çalışanlara mesleki eğitim sağlama ve nitelikli turizm eğitimcileri yetiştirme şeklinde sıralamak mümkündür (Üzümcü ve Bayraktar, 2004). Son yıllarda önemi daha da artan bir endüstri olan turizmin, eğitim kurumlarında öğretilen önemli bir bilim haline geldiği de bilinmektedir. Çünkü turizm eğitimi, endüstriye çok yönlü mezunlar kazandırılmasını sağlamaktadır. Bu sayede turizm işletmeciliğinde ve yönetiminde meydana gelen sorunların çözümü kolaylaşmakta ve akademik bir bakış açısı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca turizm eğitimi, staj ve işbaşında eğitim programlarını barındırdığından öğrencilerin gelişim ve yeterliliklerine de güçlü faydalar sağlamaktadır (Malihah ve Setiyorini, 2014; Tribe, 2001). Bu bağlamda turizm eğitiminin yalnızca akademisyenler veya eğitimciler için olmadığı, turizm amaçlı seyahatlerde turizme yönelik bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen tüm insanlar için geçerli olduğunu söylemek mümkündür (Malihah ve Setiyorini, 2014).

2000'li yıllardan itibaren akademik dergi, kongre ve diğer yayın türlerine ait sayıların hızla artmasıyla birlikte akademik bilgi içeren makaleler, raporlar ve diğer materyaller de her yıl binlerce kez yayımlanmakta ve akademik bilgi birikimi katlanarak artmaktadır. Bu artışla doğru orantılı olarak araştırmacıların, kendi araştırma alanlarıyla ilgili çalışmalara erişmeleri de giderek daha fazla zaman ve çaba gerektirmektedir. Böyle durumlarda herhangi bir araştırma alanındaki çalışmalar birikmekte ve doğru bilgiye zamanında ulaşma araştırmacılara, kurumlara ve hatta ülkelere önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır (Kurutkan, 2018). Bu noktada bibliyometri kavramı devreye girmekte ve önem kazanmaktadır. Turizm eğitime ilişkin literatür taraması yapıldığında turizm eğitiminin mevcut durumunun analizinin yapıldığı (Aksu ve Bucak, 2012; Demirkol ve Pelit, 2002; Kozak, 2009; Lam ve Xiao, 2000; Malihah ve Setiyorini, 2014), turizm öğrencilerinin ve çalışanların mesleğe ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği (Baltacı vd., 2012; Daniel vd., 2017; Nilgün, 2011; Üzümcü vd., 2015) ve turizm eğitim müfredatının incelendiği (Ağaoğlu, 1991; Cooper, 2002; Fidgeon, 2010; Tribe, 2006) çalışmalara rastlamak mümkündür. Ayrıca ilgili literatürde turizm eğitimi ile ilgili yapılan bibliyometrik çalışmaların daha çok lisansüstü eğitimin ve lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik olduğu (Caldevilla-Domínguez vd., 2021; Şimşek ve Kalıpçı, 2023; Tayfun vd., 2016; Üzümcü, 2019; Zengin ve Atasoy, 2020) tespit edilmiştir. Dolayısıyla ilgili literatürde var olan uluslararası turizm eğitimi çalışmalarının incelenerek güncel durumunun tespit edilmesi, bazı parametreler dâhilinde yapılan araştırmalarda öne çıkan özelliklerin belirlenmesi ve ilgili literatüre katkı sağlaması bakımından böyle bir çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür. Nitekim bu çalışma sonuçlarının hem mevcut literatürü desteklemesi hem diğer araştırma sonuçlarından farklı bulgular ortaya koyması hem de literatürdeki boşluğu doldurması bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Bibliyometrik analiz, bilimsel araştırmaların değerlendirilmesi amacıyla her geçen gün daha fazla kullanılmaya başlamıştır. İstatistiksel ve matematiksel uygulamaları kullanarak dokümanların çeşitli şekillerde incelenmesini sağlayan bibliyometrik analiz, hemen hemen her bilim dalı için önem arz eden bir yöntem olarak görülmektedir (Ellegaard ve Wallin, 2015; Lawani, 1981; Zupic ve Čater, 2015). Bibliyometri, Pritchard (1969: 349) tarafından *“yazılı iletişimin çeşitli yönlerini saymak ve analiz etmek yoluyla yazılı iletişim süreçlerine ve bir disiplinin (yazılı iletişim yoluyla gösterildiği sürece) doğasına ve gelişim seyrine ışık tutmak”* şeklinde tanımlanmaktadır. Benzer şekilde Diodato (2012: 8-9), bibliyometriyi, *“basılı olarak veya elektronik ortamda yayımlanan tüm bilimsel yayınların matematiksel ve istatistiksel analizlerini yapmak amacıyla tercih edilen nicel bir yöntem”* olarak ifade etmektedir.

Bibliyometrik analiz, ilgili konu kapsamında yapılan araştırmaların farklı yönlerden incelenmesini, analiz edilmesini ve yayın süreçleri hakkında bilgi edinilmesini sağlayarak literatürün öznel değerlendirmesine niceliksel katkı sunmaktadır (Lawani, 1981; Zupic ve Čater, 2015). Bibliyometri bu yönüyle, mevcut alanyazındaki ilerlemelerin takibi, güvenilir yayınların belirlenmesi ve tüm bilim dallarında yapılan bilimsel araştırmaların değerlendirilmesi açısından ilgili alanyazına önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca bibliyometrik analiz, yapılan bilimsel araştırmaların niteliğinin değerlendirilmesinde objektif kriterler sunarak araştırmacıların güvenilir kaynaklara ulaşmasına olanak tanımaktadır. Dolayısıyla ilerlemeyi amaç edinen birçok bilimsel alan için bibliyometrinin önemli bir yöntem olduğunu söylemek mümkündür (Martinez vd., 2015). Bibliyometrik analiz, aynı zamanda ilgili alandaki durumu ortaya koyarak yapılan araştırmaların zaman içerisindeki değişim ve gelişimlerini gözlemlene imkânı da sunmaktadır (Pritchard, 1969). Bibliyometrik yöntemler, literatürün öznel değerlendirmesine niceliksel bir titizlik katarak derleme makalelerde teorik olarak türetilmiş kategorilere dair kanıt sağlayabilirler.

3.1 Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla araştırmada *“turizm eğitimi”* tek değişken olup bu konuda yapılan ve Web of Science veri tabanında taranan çalışmalar bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Araştırma değişkeni ile ilgili 1987-2023 yılları arasında yayımlanan uluslararası yayınlar (kitap bölümü, makale, bildiri vb.), belirli parametreler (anahtar kelimeler, yayın sayısı, yazar, ülke vb.) dâhilinde incelenmiştir. Dolayısıyla yapılan incelemeler ve analizler sonucunda turizm eğitime ilişkin mevcut çalışmaların durumu ve gelişim düzeyi tespit edilmiştir.

3.2 Veri Toplama Tekniği

Turizm eğitimi konusunda yapılan uluslararası araştırmaları incelemek amacıyla 11 Temmuz 2023 tarihinde dünya genelinde kabul görülen Web of Science veri tabanı taranmıştır. İlgili veri tabanının tercih edilmesinde turizm alanında yayımlanmış birçok yayını barındırması etkili olmuştur (Jacso, 2015). Web of Science veri tabanı, sosyal bilimler için oldukça önemli kabul edilen ve “Science Citation Index (SCI), Social Science Citation Index (SSCI), Art and Humanities Citation Index (A&HCI), Conference Proceedings Citation Index- Science (CPCI-S), Conference Proceedings Citation Index- Social Science & Humanities (CPCI-SSH), Book Citation Index- Science (BKCI-S), Book Citation Index- Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH) ve Emerging Sources Citation Index (ESCI)” indekslerinde taranan uluslararası çalışmaları bünyesinde barındırmaktadır (Goodman ve Deis, 2005). Web of Science aynı zamanda uzun yıllar boyunca alıntılarını analizini yapan, bilimsel araştırmaların ve araştırmacıların uluslararası atıf dizinlerinde “kalite belgesi” olarak değerlendirilen ve dünya genelinde yapılan araştırmalar için eksiksiz bir görünüm sağlayan çalışmalara sahip bibliyometrik bir veri tabanı (Testa, 2016) olmasından dolayı bu araştırmada tercih edilmiştir.

Çalışma kapsamında yapılan taramada gerekli olan sorgulama için “başlık” kriteri seçilmiş ve anahtar sözcük grubuna “*tourism education*” yazılarak tarama yapılmıştır. Konuya ilişkin yapılan taramada herhangi bir zaman kısıtlaması yapılmamıştır. Dolayısıyla başlığında turizm eğitimi geçen ve taramanın yapıldığı tarihe kadar yayımlanmış olan tüm çalışmalar veri seti olarak kabul edilmiştir. Böylece toplamda 307 bilimsel yayına ulaşılmıştır. Ulaşılan 307 bilimsel yayın, yayın yılı, yayın türü, yayın dili, yayınların yapıldığı ülke ve kurumlar, yayın alanları ve yayın kaynakları gibi belirli parametreler dâhilinde ele alınmış ve tablolaştırılarak sunulmuştur.

3.3 Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen veriler, bibliyometrik yöntem ile analiz edilmiş olup verilerin görselleştirilmesi için VOSviewer programından faydalanılmıştır. Bibliyometrik analiz, göstergelere dayanan, kayıtlı bilgilerin özellik ve eğilimlerini inceleyen, araştırma faaliyetlerinin değerlendirilmesini ve bilimsel bilginin yönetilmesini sağlayan bir tekniktir (Abramo vd., 2009; Patra vd., 2006). Dolayısıyla bilimsel alanın yapısını incelemeye yönelik güçlü bir yöntem ve veri seti sunmaktadır (Borgman ve Furner, 2002). Bu çalışmada bibliyometrik analiz, yayın sayısı, yayın türü ve yayın dili, etkin ülke ve kurumlar, yayın alanları ve alanyazına yön veren çalışmalar olmak üzere toplam beş kategori üzerinden gerçekleştirilmiştir. Her bir kategoriye ait bulgular, aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Bibliyometrik analiz, aynı zamanda verilerin görselleştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda verilerin haritalandırılması sürecinde ücretsiz bir şekilde herkesin kullanımına açık olan “VOSviewer” yazılım aracı tercih edilmiştir. VOSviewer yazılımı, “*bibliyometrik haritaların etkileşimli incelenmesini ve görselleştirilmesini destekleyen bilimsel bir haritalama programı*” olarak ifade edilmektedir. VOSviewer, bibliyometrik analizlerde oldukça sık kullanılan ve ağ analizleri ile bağlantı gücü gibi hem nitel hem de nicel unsurlara yer veren bilimsel bir haritalama programıdır. VOSviewer, bibliyometrik ağların görsel ve şekilsel gösterimine odaklanmaktadır (Van Eck ve Waltman, 2017: 1054). Araştırma için ihtiyaç duyulan veri seti Web of Science veri tabanından elde edilerek VOSviewer programına yüklenmiş ve verilerin görselleştirilmesine yönelik analizler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda turizm eğitimi konusunda en sık kullanılan anahtar kelimelerin, en çok atıf alan kaynakların, en çok atıf alan ülkelerin, en fazla iş birliği yapan ülkelerin, en çok atıf alan yazarların ve en fazla iş birliği yapan yazarların görsel haritaları, programda yer alan “*Co-authorship, Co-occurrence ve Citation*” analiz sekmelerinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Böylece turizm eğitimi konusunda yapılan uluslararası bilimsel yayınlar, belirli parametreler dâhilinde tüm yönleriyle analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında turizm eğitime yönelik yapılan uluslararası yayınlar, Web of Science veri tabanından elde edilmiş, bibliyometrik analiz yapılmış ve elde edilen veriler VOSviewer yazılım programı kullanılarak görselleştirilmiştir. Bibliyometrik verinin analize tabi tutulması sonucunda VOSviewer programının çıktısı olarak sunduğu görselde renk, halka, küme, öge, çizgi ve bağlantı gibi birtakım görsel unsurlar ortaya çıkmaktadır. Bu görsel unsurlar, ortaya çıkan verinin yorumlanmasına olanak sağlamaktadır. Görsel unsurlar içerisinde yer alan her bir halka, bir ögeyi temsil etme niteliği taşımaktadır. Ögeler ise yazar, ülke, kurum, doküman ve kaynak gibi bilgileri barındırarak her bir halkanın içerisinde ayrı ayrı bulunmaktadır. Halkalar, farklı büyüklükteki boyutlarda

olmaktadır. Bu durum, ögelerin frekans sayıları ile bağlantılıdır. Bu bağlamda en büyük halkanın en fazla tekrarlanan, en küçük halkanın da en az tekrarlanan öge olduğunu söylemek mümkündür. Birbiriyle bağlantı içerisinde olan her bir öge, birleşerek birer küme oluşturmaktadır. Oluşan kümelerin her biri farklı birer renge sahip olmaktadır. Ayrıca ögeler arasında çizgiler de yer almaktadır. Bu çizgiler, ögeler arası bağlantıyı temsil etmektedir. Çizgiler, ögeler arasındaki bağlantı gücüne göre kalınlık veya incelik gösterebilmektedir. Bu durum, ögeler arasındaki bağlantı gücünün zayıf ya da güçlü olmasına bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Dolayısıyla ince çizgilerin zayıf bağlantı gücünü, kalın çizgilerin ise güçlü bağlantıyı temsil ettiği söylenebilir (Van Eck ve Waltman, 2019).

Çalışmada öncelikle Web of Science veri tabanında turizm eğitimi konusunda elde edilen bulgular, tablolaştırılarak sunulmuştur. Daha sonrasında VOSviewer programından elde edilen çıktılar şekiller aracılığıyla verilmiştir. Çalışma kapsamında verilen ilk bulgu, turizm eğitimi konusunda günümüze kadar yapılmış uluslararası çalışmaların yıllara göre dağılımıdır. Bu çalışmalar, 1987-2023 yılları arasında olup Tablo 2’de detaylandırılmaktadır.

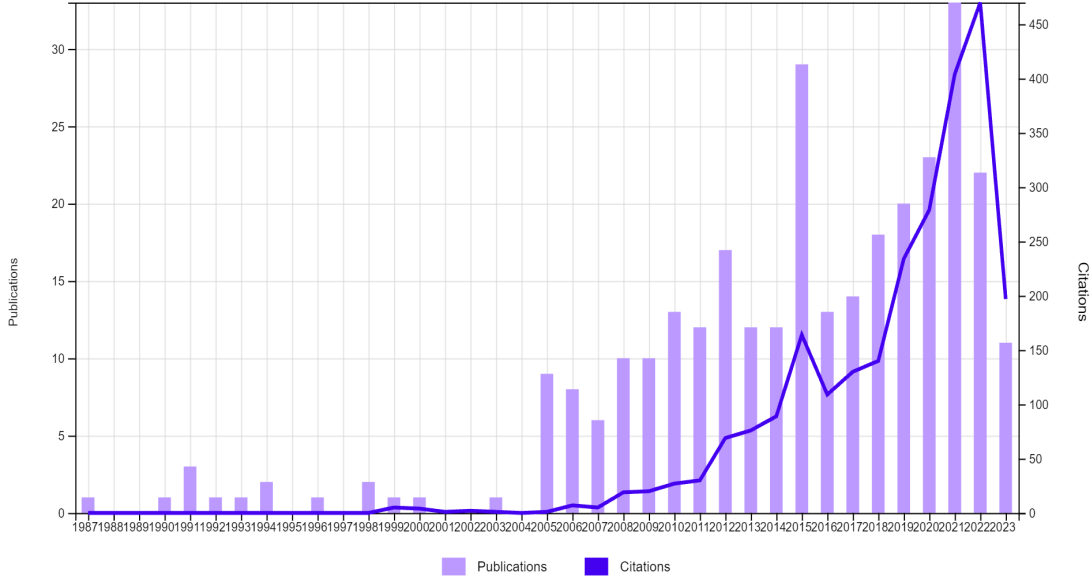
Tablo 2 dikkate alındığında, turizm eğitimi konusunda yapılan ilk çalışmanın 1987 yılında gerçekleştirildiği ve günümüze kadar toplam 307 çalışmanın yapıldığı söylenebilir. Tablo 2’ye göre 1987-2005 yılları arasındaki bazı yıllarda turizm eğitimi konusunda herhangi bir yayın yapılmamış olsa da 2005 yılından itibaren turizm eğitimi konusunda her yıl düzenli olarak sayıca artan bir boyutta olmamasına rağmen birtakım çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla Tablo 2, turizm eğitimi konusunda yapılan çalışma sayılarında dalgalanmalar yaşandığını göstermektedir. Ayrıca elde edilen sonuçlara ve Tablo 2’ye göre 2021 yılı, turizm eğitimi konusunda yapılan en fazla yayını barındırmaktadır.

Tablo 2: Bilimsel yayınların yıllara göre dağılımı

Yıllar	Yayın Sayısı	Yıllar	Yayın Sayısı
2023	11	2008	10
2022	22	2007	6
2021	33	2006	8
2020	23	2005	9
2019	20	2003	1
2018	18	2000	1
2017	14	1999	1
2016	13	1998	2
2015	29	1996	1
2014	12	1994	2
2013	12	1993	1
2012	17	1992	1
2011	12	1991	3
2010	13	1990	1
2009	10	1987	1
Toplam Yayın Sayısı: 307			

Kaynak: Web of Science veri tabanı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Turizm eğitimi konusunda 1987-2023 yılları arasında yapılmış uluslararası yayın sayıları ve atıf dağılım grafiği, Şekil 1’de görülmektedir. Web of Science veri tabanına göre turizm eğitimi konusunda ilk uluslararası yayının 1987 yılında yapıldığı, ilk atıfların ise 1999 yılında beş adet olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Grafiğe göre turizm eğitimi konusunda yapılan en fazla uluslararası yayın sayısı 33 yayın ile 2021 yılına aitken en fazla atıf sayısı 470 atıf ile 2022 yılına ait olmuştur. Grafiğe bakarak turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmaların dalgalanarak ilerlediğini söylemek mümkündür. Ayrıca turizm eğitimi konusunda günümüze kadar toplamda 2,486 atfın gerçekleştirildiği de yine Web of Science veri tabanının vermiş olduğu yayın ve atıf sayısı grafiğinden tespit edilmiştir.

Şekil 1: Bilimsel yayın ve atıf sayılarının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Web of Science veri tabanı

Turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmaların türlerine ve yayın dillerine ait bilgiler, Tablo 3'te yer almaktadır. Makale, bildiri, editoryal, kitap bölümü, erken görünüm, kitap incelemesi, derleme makale ve kitap kategorilerinin yer aldığı yayın türlerinde en fazla çalışmanın makale (215 yayın) formatında gerçekleştirildiği görülmektedir. İlgili konu kapsamında yapılan makaleleri, 50 yayın ile bildiriler takip etmektedir. Ayrıca Tablo 3'e göre derleme makale ve kitap türleri turizm eğitimi konusunda en az çalışılan kategoriler olmuştur. Yayınlarda kullanılan dile ilişkin yapılan incelemeye göre en fazla yayının İngilizce dilinde (299 yayın) olduğu Tablo 3'te açık bir şekilde görülmektedir. Ayrıca uluslararası alanda turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmalardan 2 tanesinin yayın dilinin Türkçe olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Bilimsel yayınların yayın türlerine ve yayın dillerine göre dağılımı

Yayın Türü	Yayın Sayısı	Yayın Dili	Yayın Sayısı
Makale	215	İngilizce	299
Bildiri	50	İspanyolca	2
Editoryal	29	Türkçe	2
Kitap Bölümü	26	Bulgarca	1
Erken Görünüm	8	Çince	1
Kitap İncelemesi	6	Japonca	1
Derleme Makale	3	Slovakça	1
Kitap	2	-	-

Kaynak: Web of Science veri tabanı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4'te turizm eğitimi konusunda en fazla bilimsel yayın yapan ilk on ülkeye ve ilk on kuruma yer verilmiştir. Bu bağlamda en fazla çalışmanın 50 çalışma ile Amerika Birleşik Devletleri'ne ait olduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ni sırası ile 48 yayın ile Çin Halk Cumhuriyeti ve 36 yayın ile Avustralya takip etmektedir. Ayrıca Türkiye'nin de 17 yayın ile turizm eğitimi konusunda en fazla uluslararası bilimsel yayın yapan ilk on ülke içerisinde beşinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir. En fazla uluslararası bilimsel yayın yapan kurumlara bakıldığında Hong Kong Politeknik Üniversitesi (14 yayın), ilk sırada olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hong Kong Politeknik Üniversitesi'ni sırasıyla Queensland Üniversitesi (10 yayın) ve aynı yayın sayısına sahip olan Doğu Carolina ile Kuzey Carolina üniversiteleri takip etmektedir. Ayrıca Türkiye'den Akdeniz Üniversitesi'nin ilgili konu kapsamında uluslararası çalışmalar gerçekleştirerek en fazla yayın yapan ilk on kurum arasında bulunduğu da açık bir biçimde Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4: Turizm eğitimi kapsamında en fazla bilimsel yayın yapan ülkeler ve kurumlar

Ülkeler	Yayın Sayısı	Kurumlar	Yayın Sayısı
Amerika Birleşik Devletleri	50	Hong Kong Politeknik Üniversitesi	14
Çin Halk Cumhuriyeti	48	Queensland Üniversitesi	10
Avustralya	36	Doğu Carolina Üniversitesi	9
İngiltere	27	Kuzey Carolina Üniversitesi	9
Türkiye	17	Pensilvanya Eyalet Yüksek Öğrenim Sistemi	8
Kanada	15	Akdeniz Üniversitesi	6
Yeni Zelanda	11	Temple Üniversitesi	6
Tayvan	10	James Cook Üniversitesi	5
İspanya	9	Purdue Üniversitesi	5
Danimarka	8	Güney Danimarka Üniversitesi	5

Kaynak: Web of Science veri tabanı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5, turizm eğitimi yapılan uluslararası yayınların yapıldığı alanları ve yayımlandıkları kaynakları göstermektedir. Elde edilen verilere göre en fazla yayının “Eğitim Araştırmaları (156 yayın) ve Konaklama Boş Zaman Spor Turizmi (154 yayın)” alanlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Nitekim turizm eğitime yönelik çalışmaların da bu alanlarda daha fazla yapılmış olması da beklenen bir göstergedir. Tablo 5, aynı zamanda yayınevlerinin turizm eğitimi konusunda barındırdıkları çalışma sayılarını da göstermektedir. Bu bağlamda ilgili konu kapsamında yapılan en fazla çalışma, Taylor & Francis (104 yayın) yayınevinde bulunmaktadır. Bu yayınevini sırasıyla Elsevier (58 yayın), Emerald Group Publishing ve Routledge (21 yayın) takip etmektedir.

Tablo 5: Bilimsel yayınların yayın alanları ve yayınevleri

Yayın Alanları	Yayın Sayısı	Yayınevi	Yayın Sayısı
Eğitim Araştırmaları	156	Taylor & Francis	104
Konaklama Boş Zaman Spor Turizmi	154	Elsevier	58
Sosyoloji	20	Emerald Group Publishing	21
İşletme	19	Routledge	21
Yönetim	19	Springer Nature	13
Çevre Çalışmaları	14	Atlantis Press	8
Çevre Bilimi	9	Mdpi	8
Disiplinlerarası Sosyal Bilimler	9	Crc Press-Balkema	4
Ekonomi	7	Inst Tourism	4
Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojisi	7	Sage	4

Kaynak: Web of Science veri tabanı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

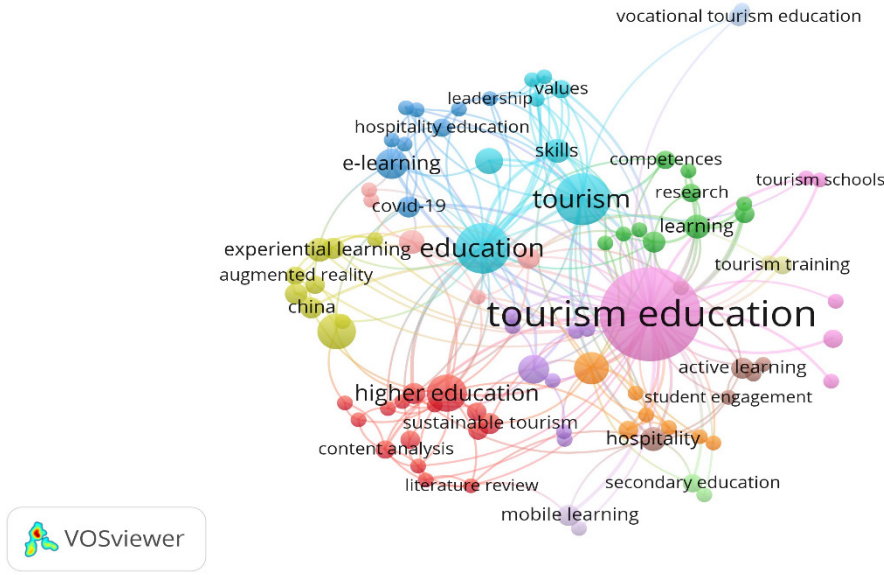
Tablo 6, turizm eğitime yönelik yapılan ve bu konuda en fazla atıf alan ilk on bilimsel yayını içermektedir. Bu yayınlar “yayın adı, yazar, dergi, yayın yılı ve atıf sayısı” bilgileri dâhilinde ele alınmıştır. Bu kapsamda en fazla atfın 2009 yılında Ayikoru, Tribe, & Airey tarafından yapılan ve Annals of Tourism Research dergisinde yayımlanan “Reading Tourism Education Neoliberalism Unveiled” başlıklı makaleye yapıldığı görülmektedir. Bu makaleye toplamda 108 atıf yapılmış olup onu, 93 atıfı ile 2011 yılında Belhassen & Caton tarafından yapılmış ve Tourism Management dergisinde yayımlanmış “On the Need for Critical Pedagogy in Tourism Education” başlıklı makale takip etmektedir.

Tablo 6: Turizm eğitimi konusunda en fazla atıf alan bilimsel yayınlar

Yayın Adı	Yazar	Dergi Adı	Yayın Yılı	Atıf Sayısı
Reading Tourism Education Neoliberalism Unveiled	Ayikoru, M; Tribe, J; Airey, D	Annals of Tourism Research	2009	108
On the Need for Critical Pedagogy in Tourism Education	Belhassen, Y; Caton, K	Tourism Management	2011	93
Tourism Education Futures, 2010-2030: Building the Capacity to Lead	Sheldon, P; Fesenmaier, D; Woeber, K; Cooper, C; Antonioli, M	Journal of Teaching in Travel & Tourism	2008	89
The Tourism Education Futures Initiative (TEFI): Activating Change in Tourism Education	Sheldon, PJ; Fesenmaier, DR; Tribe, J	Journal of Teaching in Travel & Tourism	2011	81
Tourism Education and Curriculum Design: A time for Consolidation and Review?	Fidgeon, PR	Tourism Management	2010	80
The Managerial Gaze: The Long Tail of Tourism Education and Research	Airey, D; Tribe, J; Benckendorff, P; Xiao, HG	Journal of Travel Research	2015	76
Research on Hospitality and Tourism Education: Now and Future	Kim, HJ; Jeong, M	Tourism Management Perspectives	2018	75
Examining the Usability of an Online Virtual Tour-guiding Platform for Cultural Tourism Education	Chiao, HM; Chen, YL; Huang, WH	Journal of Hospitality Leisure Sport & Tourism Education	2018	63
Sustainability in Hospitality and Tourism Education: Towards an Integrated Curriculum	Boley, BB	Journal of Hospitality & Tourism Education	2011	54
Tourism Education: What About Entrepreneurial Skills?	Daniel, AD; Costa, RA; Pita, M; Costa, C	Journal of Hospitality and Tourism Management	2017	52

Kaynak: Web of Science veri tabanı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2, turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmalara ait anahtar kelimeleri barındıran bir ağ haritasını içermektedir. Bu kapsamda incelenen tüm bilimsel yayınlarda 702 anahtar kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. Anahtar kelimelerin içerisinde en az iki defa kullanılanlar Şekil 2’de yerini almış ve toplamda 93 adet anahtar kelime ortaya çıkmıştır. En büyük pembe halkaya sahip “tourism education”, yapılan çalışmalarda en fazla kullanılan anahtar kelime olmuştur. Ayrıca VOSviewer yazılım programı, turizm eğitimi konusunda yapılan uluslararası çalışmalarda kullanılan anahtar kelimeleri 14 kümeye ayırmıştır. Kümelerin her birinin farklı büyüklükte ve farklı renkte olduğu Şekil 2’de açık bir biçimde görülmektedir. Turizm eğitimi konulu çalışmalarda en sık kullanılan anahtar kelimelerin sırasıyla “tourism education”, “education”, “tourism”, “higher education”, “hospitality and tourism education”, “tourism curriculum”, “e-learning”, “sustainability”, “curriculum” ve “skills” oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca sıklıkla kullanılan bu anahtar kelimelerin diğer anahtar kelimelerle de ilişkili oldukları saptanmıştır. Nitekim her bir anahtar kelimenin bir diğeri ile ilişkili olduğu aralarında var olan çizgilerle de desteklenmektedir. Dolayısıyla bu çizgilerin halkaların birbirleri ile arasındaki bağı temsil ettiği söylenebilir.

Şekil 2: Anahtar kelimelere ait ağ haritası

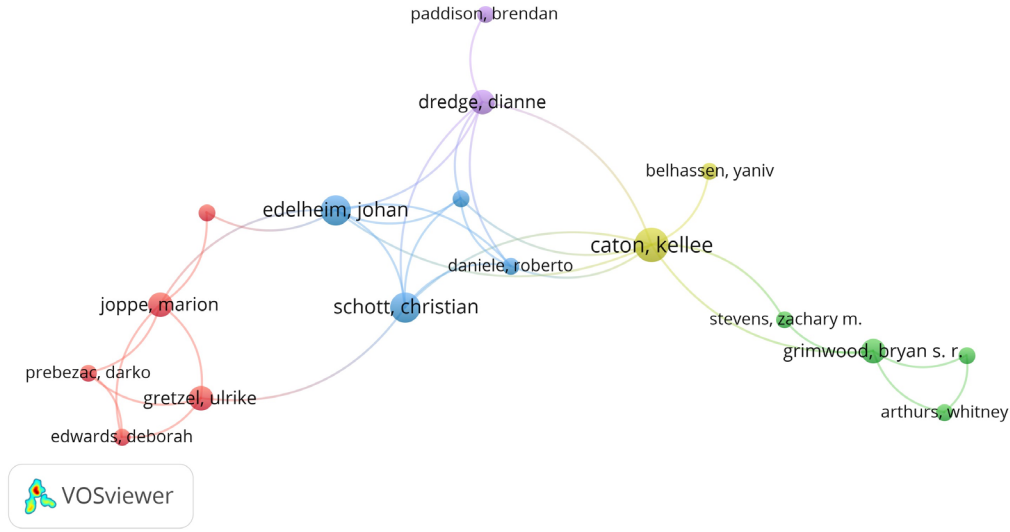
Tablo 7, Şekil 2’de yer alan anahtar kelimelerin sıklık/frekans değerini ve bağlantı gücünü göstermektedir. Frekans değerleri, kavramların tekrar sayısını temsil ederken bağlantı gücü, kullanılan kavramların birlikte görülme sıklığını ifade etmektedir. Şekil 2’de yer alan anahtar kelimeler frekans değerlerine göre oluşturulduğundan Tablo 7 de frekans değerleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında incelenen tüm bilimsel yayınlarda sıklıkla kullanılan ilk on anahtar kelimeye ait frekans değeri ve bu kelimelerin diğer kelimeler ile olan bağlantı gücü Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7: Anahtar kelimelere ait frekans ve bağlantı gücü değerleri

Anahtar Kelime	Frekans Değeri	Bağlantı Gücü
Tourism Education	77	89
Education	23	46
Tourism	23	37
Higher Education	12	17
Hospitality and Tourism Education	11	6
Tourism Curriculum	9	16
E-learning	8	12
Sustainability	7	12
Curriculum	6	11
Skills	5	16

Kaynak: VOSviewer programı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 3, turizm eğitimi konusunda en fazla iş birliği yapan yazarların ağ haritasını göstermektedir. Bu bağlamda yazarların en az atıf ve doküman sayısı 1 olarak seçilmiş ve 581 yazar içerisinde 404 tanesi eşik değerini karşılamıştır. Program çıktıları sonucunda 5 küme elde edilmiştir. Bu kümelerin en büyük sarı halkasında yer alan “Caton, Kellee”, en büyük mavi halkada yer alan “Edelheim, Johan”, en büyük mor halkada yer alan “Dredge, Dianne”, en büyük kırmızı halkada yer alan “Joppe, Marion” ve en büyük yeşil halkada yer alan “Grimwood, Bryan” turizm eğitimi konusunda en çok iş birliği yapan yazarlar olmuştur. Bu yazarlar ayrıca en güçlü bağlantılara da sahiptir. Şekil 3’e göre bu yazarlar arasında en fazla iş birliği yapan yazarın en büyük sarı halkada yer alan “Caton, Kellee” olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 3: Turizm eğitimi konusunda iş birliği yapan yazarların ağ haritası

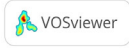
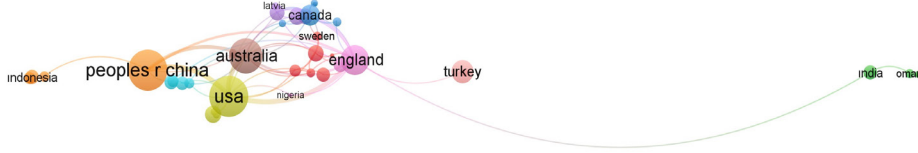
Tablo 8, Şekil 3'teki açıklamalarını destekler niteliktedir. Dolayısıyla ilgili alanda sıklıkla iş birliği yapan yazarların diğer yazarlar ile olan bağlantı güçlerine ait değerler Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8: Yazarlara ait bağlantı gücü

Yazarlar	Bağlantı Gücü
Caton, Kellee	8
Edelheim, Johan	7
Dredge, Dianne	6
Joppe, Marion	5
Grimwood, Bryan	4

Kaynak: VOSviewer programı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 4, turizm eğitimi konusuna yönelik çalışmalarda en çok iş birliği yapan ülkelerin ağ haritasını göstermektedir. Doküman ve atıf sayısı en az 1 olan 52 ülke eşik değerini karşılamıştır. Program çıktılarına göre bu ülkeler toplam 10 kümeden oluşmaktadır. Birinci kümede "İspanya", ikinci kümede "Hindistan", üçüncü kümede "Kanada", dördüncü kümede "Amerika Birleşik Devletleri", beşinci kümede "Finlandiya", altıncı kümede "Avusturya", yedinci kümede "Çin Halk Cumhuriyeti", sekizinci kümede "Avustralya", dokuzuncu kümede "İngiltere" ve onuncu kümede ise "Türkiye"nin turizm eğitimi konusunda en güçlü bağlantılara sahip ülkeler oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bu ülkeler içerisinde sırasıyla pembe, sarı, kahverengi, mavi ve turuncu halkalar içerisinde yer alan İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Kanada ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin turizm eğitimi konusuna yönelik yapılan çalışmalarda en fazla iş birliği yapan ülkeler olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 4: Turizm eğitimi konusunda iş birliği yapan ülkelerin ağ haritası

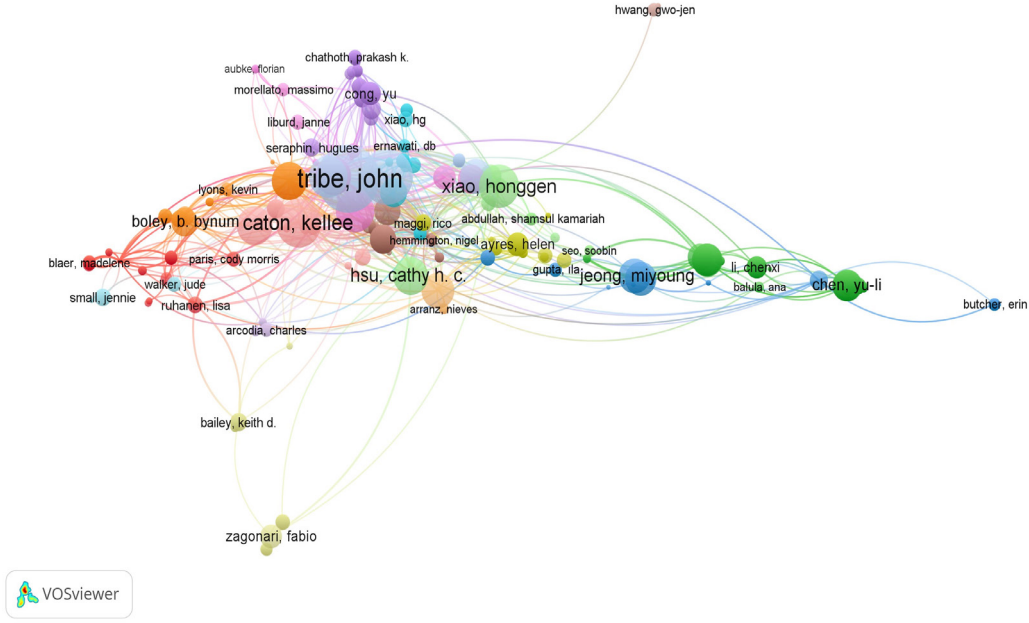
Turizm eğitimi alanında sıklıkla iş birliği içerisinde olan ülkelerin bağlantı güçlerine ait değerlere Tablo 9’da yer verilmiştir. Ayrıca Tablo 9, bu ülkelerin ilgili alanda kaç yayın yaptığını da içermektedir. Elde edilen verilere göre bazı ülkelerin yayın sayısı daha fazla olmasına rağmen diğer ülkelerle olan iş birliğinin daha sınırlı olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9: Ülkelere ait yayın sayısı ve bağlantı gücü

Ülkeler	Bağlantı Gücü	Yayın Sayısı
İngiltere	25	26
Amerika Birleşik Devletleri	23	48
Avustralya	21	35
Kanada	13	14
Çin Halk Cumhuriyeti	12	48

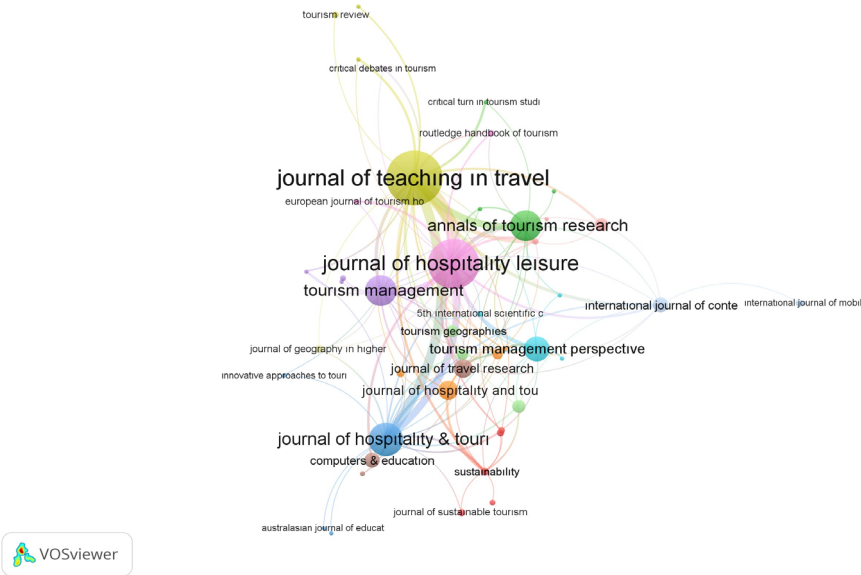
Kaynak: VOSviewer programı kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

VOSviewer programında en fazla atıf alan yazarlara yönelik ağ haritası oluşturulurken doküman ve atıf sayısı en az 1 olan 408 yazar eşiği karşılamıştır. En fazla atıf alan yazarların ağ haritası, Şekil 5’te görülmektedir. Turizm eğitimi konusunda en fazla atıf alan yazarlara ilişkin toplam 17 küme ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda 4 doküman ile 265 atıf alan “Tribe, John” en fazla atıf alan yazar olarak en büyük mavi halkada yerini almaktadır. Onu, ikinci sırada, 2 doküman ile 184 atıf alan “Airey, David” takip ederken üçüncü sırada 4 doküman ve 146 atıf ile “Caton, Kellee” takip etmektedir.

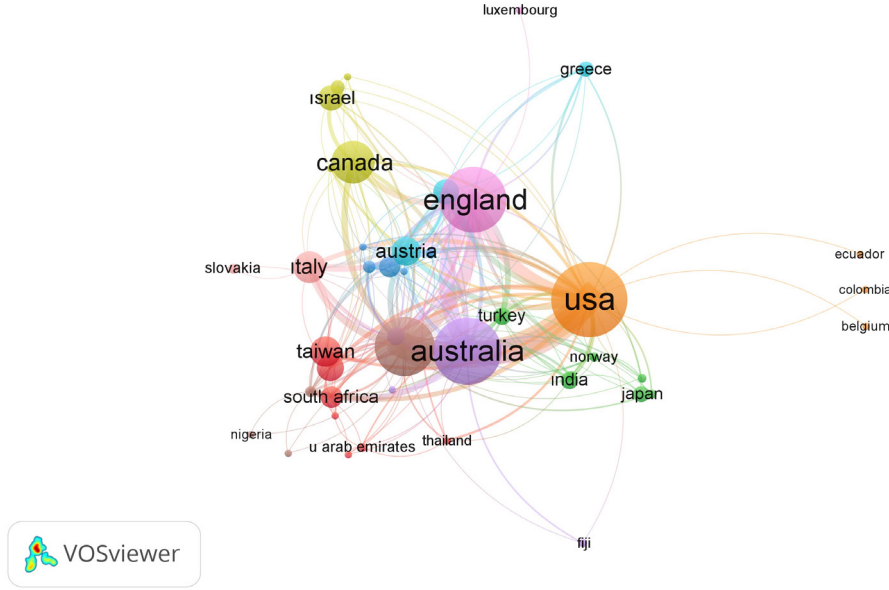
Şekil 5: Turizm eğitimi konusunda atıf alan yazarların ağ haritası

Vosviewer programında en fazla atıf alan dergilerin ağ haritası oluşturulurken eşik değeri, doküman ve atıf sayısı en az 1 olacak şekilde belirlenmiştir. Bu kapsamda 124 derginin 76 tanesi eşiği karşılamış olup ortaya çıkan ağ haritası Şekil 6’da yer almaktadır. Program çıktıları, turizm eğitimi konusunda en fazla atıf alan dergileri 14 küme olarak belirlemiştir. Buna göre “Journal of Teaching in Travel” dergisi, 540 atıf ve 51 bilimsel yayın ile en büyük sarı halkada bulunmaktadır. Onu sırasıyla en büyük pembe halkada bulunan ve 458 atıf ile 29 bilimsel yayına sahip olan “Journal of Hospitality Leisure” dergisi ve 224 atıf, 24 bilimsel yayın ile en büyük mavi halkada bulunan “Journal of Hospitality and Tourism Education” dergisi takip etmektedir.

Şekil 6: Turizm eğitimi konusunda atıf alan dergilerin ağ haritası

Şekil 7, en fazla atıf alan ülkelere ilişkin ağ haritasını göstermektedir. Bu bağlamda en az atıf ve doküman sayısı 1 olarak belirlendiğinde 52 ülkenin eşik değerini karşıladığı program çıktılarından elde edilmiştir. Aynı zamanda bu ülkelerin toplam 10 küme oluşturduğu da yine program çıktılarından tespit edilmiştir. Dolayısıyla turizm eğitimi konusunda yapılan uluslararası çalışmalarda en fazla atıf alan ülkenin 562 atıf ile Amerika Birleşik Devletleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim Şekil 7’de de en büyük turuncu halkada yer alarak bu durumu açık bir biçimde göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri’ni sırasıyla 472 atıf ile Avustralya, 455 atıf ile İngiltere ve 380 atıf ile Çin Halk Cumhuriyeti takip etmektedir. Program çıktılarına göre Türkiye ise 49 atıf ile on altıncı sırada yer almaktadır.

Şekil 7: Turizm eğitimi konusunda atıf alan ülkelerin ağ haritası

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma, “turizm eğitimi” konulu araştırmaları belirli parametreler çerçevesinde incelemeyi ve bu kapsamda bibliyometrik bir analiz yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçların turizm eğitimi temalı araştırmaların hem mevcut durumunu hem de gelişim seyrini ortaya koyma noktasında birbiriyle yakın ilişki içerisinde olan ilgili bilim dallarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmaları belirlemek amacıyla Web of Science veri tabanı üzerinde sistematik ve kapsamlı bir tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda 1987-2023 yılları arasında yayımlanmış toplam 307 bilimsel yayına ulaşılmıştır. 2005 yılından itibaren araştırmacıların bu konuya ilgisinin arttığını ve yayın sayılarının da bu durumla bağlantılı olarak artış gösteren bir eğilimde olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan çalışma kapsamında, başlığında “turizm eğitimi” geçen ve Web of Science veri tabanında taranan bugüne kadar yapılmış uluslararası bilimsel yayınlar incelendiğinde en fazla yayın türünün makale olarak yayımlandığı görülmektedir. Makale kadar yüksek sayıları olmasa da bildiri ve kitap bölümü olarak da bu konuda yayınların yapıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra yapılan yayınların en az kitap türünde olduğunu söylemek mümkündür. Ülkelerin yapılan yayınlara katkıları incelendiğinde Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Avustralya ve İngiltere’nin en fazla katkı sağlayan ve birbiri ile en fazla iş birliği içerisinde olan ülkeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum ilgili literatürde yer alan Şimşek ve Kalıpçı (2023) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu ülkeler dışında Türkiye’nin de 17 tane uluslararası bilimsel yayın ile literatüre katkı sağlayan ülkeler arasında ilk onda yer aldığı tespit edilmiştir. Yapılan yayınlarının büyük çoğunluğunun dilinin İngilizce olması dikkat çekmektedir. Ayrıca turizm eğitimi temalı çalışmaların bulgularına göre en fazla yayına sahip olan yayınevinin “Taylor & Francis” olduğu, en fazla atıf alan derginin ise “Journal of Teaching in Travel”

olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuç ilgili literatürde yer alan Coll-Ramis vd. (2023) ile Şimşek ve Kalıpçı (2023) tarafından gerçekleştirilen turizm eğitime yönelik yapılmış bibliyometrik araştırmaların sonuçları ile farklılık göstermektedir. Bu durumun yapılan çalışmalarda turizm eğitimi ve müfredat konularının birlikte ele alınmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Turizm eğitimi konulu çalışmalara ilişkin yapılan toplam atıf sayısının 2,486 olduğu ve en fazla atıf alan çalışmanın ise Ayikoru, Tribe ve Airey tarafından 2009 yılında yapılmış, *Annals of Tourism Research* dergisinde yayımlanmış "Reading Tourism Education Neoliberalism Unveiled" isimli çalışmaya ait olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaya yapılan toplam atıf sayısının 108 olduğu bilinmektedir. Atıf analizi sonuçlarında dünya genelinde yapılan çalışmalarla en fazla atıf alan ülkelerin sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, İngiltere ve Çin Halk Cumhuriyeti olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun en fazla iş birliği yapan ülke sonuçları ile benzerlik göstermesi dikkat çekmektedir. Elde edilen diğer bir sonuç anahtar kelimelerle ilgilidir. Çalışma kapsamında toplam 702 anahtar kelimeye ulaşılmıştır. Bu anahtar kelimeler içerisinde en sık kullanılanlar sırasıyla "tourism education", "education" ve "tourism" olmuştur. Bu bulgular, Coll-Ramis vd. (2023) ile Şimşek ve Kalıpçı (2023) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yoğun olarak kullanılan ilgili anahtar kelimelerin, yapılan çalışmalara yön verdiği düşünülmektedir. Ayrıca turizm eğitimi temalı çalışmalarda en fazla iş birliği yapan yazarların "Caton, Kellee", "Edelheim, Johan", "Grimwood, Bryan" olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışma ile turizm eğitimi temalı araştırmalar, belirli parametreler dâhilinde incenmiş olup bu araştırmaların mevcut durumu ve gelişim süreci genel olarak değerlendirilip sunulmuştur. Çalışma sonucunda ortaya koyulan bu sonuçların ilgili araştırmacılara yapacakları çalışmalar konusunda önemli bilgiler sağlayacağı ve onlar için yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın yalnızca Web of Science veri tabanında bulunan uluslararası kaynakları incelemesi, en önemli araştırma sınırlılığı olarak görülmektedir. Çalışmada sadece "tourism education" kelimesinin veri toplamada anahtar kelime olarak kullanılması da diğer bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bibliyometrik analizde kapsamlı bir tarama yapılırsa da taramanın yapıldığı tarihten sonra yapılan araştırmaların çalışmaya dâhil edilememesi de bibliyometrik analizin getirmiş olduğu bir sınırlılık olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada yalnızca 11 Temmuz 2023 tarihine kadar olan çalışmalar incelenmiş olup erken erişim olarak yayımlanan araştırmalar da çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Ancak bu sınırlamalara rağmen bibliyometrik analiz, mevcut bilgileri özetlemek, araştırma boşluklarını belirlemek ve daha fazla araştırma yapabilmek için değerli bir yöntem olarak görülmektedir. Nitekim bu çalışma, belirli bibliyometrik göstergelerle turizm eğitime yönelik yaklaşımı güçlendirmeyi sağlayacak teorik ve pratik katkılara da sahiptir. Teorik katkılar kapsamında öncelikle geçmişten günümüze turizm eğitiminin ilerleyişine ilişkin genel bir tarihsel bakış açısı sunmaktadır. Ayrıca turizm eğitimi ilişkisinde ortaya çıkan anahtar kelimeler vasıtasıyla gelecekteki araştırmacıların konuyu hangi değişkenlerle ilişkilendirebileceği konusunda da fırsat sunmaktadır. Pratik katkı kapsamına ise öncelikle turizmin gelişimi için eğitimin oldukça gerekli olduğu görülmektedir. Turizm, toplumun eğitimini ve sosyal değerlerini etkilemektedir. Bu nedenle bu çalışma, yalnızca araştırmacılara değil aynı zamanda yöneticilere, kurumlara ve eğitimcilere turizmin gelişmesi için gerekli olan politikaların belirlenmesi konusunda da yardımcı olabilecektir. Gelecekteki araştırmalar farklı veri tabanlarını kullanarak bir bibliyometrik analiz gerçekleştirebilir. Bunun yanı sıra turizm eğitimi ile bağlantılı olan diğer değişkenler kullanılarak mevcut literatürdeki eksikliğin giderilmesi adına boşlukların doldurulması önerilebilir. Ayrıca bu çalışmadan farklı olarak mevcut ulusal literatürün incelenmesi de önerilmektedir. Çünkü yapılan incelemeler sonucunda mevcut ulusal literatürün daha çok lisansüstü tezlerin (Tayfun vd., 2016; Üzümcü, 2019; Zengin ve Atasoy, 2021) ya da turizmin gastronomi ve rehberlik gibi alt boyutlarına ilişkin çalışmaların (Boyraz ve Sandıkçı, 2018; Çapar vd., 2018; Çolakoğlu ve Alimanoğlu, 2019) bibliyometrik analizlerinin yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla gelecekteki araştırmacıların turizm eğitimini farklı parametreler çerçevesinde ve belirli aralıklarla incelemesinin alanın gelişim seyri ve alandaki boşluklar hakkında önemli bilgiler ve ipuçları vereceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abramo, G., D'Angelo, C. A. ve Caprasecca, A. (2009). "Allocative Efficiency in Public Research Funding: Can Bibliometrics Help?", *Research Policy*, 38/1, 206-215.
- Ağaoğlu, O. K. (1991). *Türkiye'de Turizm Eğitimi ve Etkenliği*, Milli Prodüktivite Merkezi, Ankara.
- Airey, D. (2008). "Tourism Education Life Begins at 40", *Téoros. Revue de Recherche en Tourisme*, 27/27-1, 27-32.
- Airey, D., Tribe, J., Benckendorff, P. ve Xiao, H. (2015). "The Managerial Gaze: The Long Tail of Tourism Education and Research", *Journal of Travel Research*, 54/2, 139-151.
- Airey, D., ve Tribe, J. (2006). *An International Handbook of Tourism Education*, Routledge.
- Akoğlan Kozak, M. (2009). "Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 1-20.
- Aksu, M. ve Bucak, T. (2012). "Mesleki Turizm Eğitimi", *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2/2, 7-18.
- Amoah, V. A. ve Baum, T. (1997). "Tourism Education: Policy Versus Practice", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 9/1, 5-12.
- Aymankuy, Y. Ve Aymankuy, Ş. (2002). "Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model", *Turizm Eğitimi: Konferans-Workshop*, 29-42.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avşallı, H. ve Demirel, H. N. (2012). "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma", *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4/1, 17-25.
- Bayer, E. (1998). "Türkiye'de Meslek Yüksek Okulları Turizm Eğitimi Kalitesinin Gerçekleştirilmesinde Sanal Yöntemlerin Rolü", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 145-156.
- Benckendorff, P. ve Zehrer, A. (2013). "A Network Analysis of Tourism Research", *Annals of Tourism Research*, 43, 121-149.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). *Eğitim Düşünce Tarihi*, Binbaşıoğlu Yayınları, Ankara.
- Borgman, C. L. ve Furner, J. (2002). "Scholarly Communication and Bibliometrics", *Annual Review of Information Science and Technology*, 36/1, 2-72.
- Boyraz, M. ve Sandıkçı, M. (2018). "Gastronomi Bildirilerinin Değerlendirilmesi: Turizm Kongreleri Örneği 2013-2017", *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6/4, 873-889.
- Caldevilla-Domínguez, D., Martínez-Sala, A. M. ve Barrientos-Báez, A. (2021). "Tourism and ICT. Bibliometric Study on Digital Literacy in Higher Education", *Education Sciences*, 11/4, 172.
- Capdevila, D., Martinez, A. M. ve Barrientos, A. (2021). "Tourism and ICT. Bibliometric Study on Digital Literacy in Higher Education", *Education Sciences*, 11/4, 172.
- Coll-Ramis, M. A., Horrach-Rosselló, P., Genovart-Balaguer, J. ve Martinez-Garcia, A. (2023). "Research Progress on The Role of Education in Tourism and Hospitality. A Bibliometric Analysis", *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 1-13.
- Cooper, C. (2002). "Curriculum Planning for Tourism Education: From Theory to Practice", *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 2/1, 19-39.
- Çapar, G., Toksöz, D. ve Dönmez, B. (2018). "Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi", *Turist Rehberliği Dergisi*, 1/2, 57-73.
- Çolakoğlu, Ü. ve Alımanoğlu, Ç. (2019). "Türkiye' deki Turizmde Rehberlik Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Profili (2003-2018)", *Turizm Rehberliği Kongresi*, Aydın.
- Daniel, A. D., Costa, R. A., Pita, M., ve Costa, C. (2017). "Tourism Education: What About Entrepreneurial Skills?", *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 30, 65-72.
- Demirkol, Ş. ve Pelit, E. (2002). "Türkiye'deki Turizm Eğitim Sistemi ve Avrupa Birliği Sürecinde Olası Gelişmeler", *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 125-146.
- Edelheim, J. (2020). "How Should Tourism Education Values Be Transformed After 2020?", *Tourism Geographies*, 22/3, 547-554.

- Eren, D., Özgül, E. ve Çullu Kaygısız, N. (2013), "Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Üniversitesi Örneği", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 5-27.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan A.Ş., Ankara.
- Fidgeon, P. R. (2010). "Tourism Education and Curriculum Design: A Time for Consolidation and Review?", *Tourism Management*, 31/6, 699-723.
- Hall, C. M. (2011). "Publish and Perish? Bibliometric Analysis, Journal Ranking and The Assessment of Research Quality in Tourism", *Tourism Management*, 32/1, 16-27.
- Jayawardena, C. (2001). "Challenges in International Hospitality Management Education", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 13/6, 310-315.
- Johnson, D., Craig, J. B. ve Hildebrand, R. (2006). "Entrepreneurship Education: Towards A Discipline-Based Framework", *Journal of Management Development*, 25, 40-54.
- Kim, H. J., ve Jeong, M. (2018). "Research on Hospitality and Tourism Education: Now and Future", *Tourism Management Perspectives*, 25, 119-122.
- Kozak, N., Kozak, M. ve Kozak, M. (2009). *Genel Turizm*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Köseoğlu, M. A., Rahimi, R., Okumuş, F. ve Liu, J. (2016). "Bibliometric Studies in Tourism", *Annals of Tourism Research*, 61, 180-198.
- Kurutkan, M. N. (2018). "Bilim Haritalama, Bibliyometrik Analiz ve Kitap ile İlgili Genel Hususlar", *Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleri ile Analizi*, (Ed: MN. Kurutkan ve F. Orhan), İksad Publishing House, Adıyaman.
- Lam, T. ve Xiao, H. (2000). "Challenges and Constraints of Hospitality and Tourism Education in China", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12/5, 291-295.
- Malihah, E. ve Setiyorini, H. P. D. (2014). "Tourism Education and Edu-tourism Development: Sustainable Tourism Development Perspective in Education". *The 1st International Seminar on Tourism*, Accessed from <https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/53287124>.
- Mauleón-Méndez, E., Genovart-Balaguer, J., Martorell-Cunill, O. ve Mulet-Forteza, C. (2020). "Tourism Research: A Bibliometric and Country Analysis", *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 38/5, 5565-5577.
- Menon, D., Gunasekar, S., Dixit, S. K., Das, P., ve Mandal, S. (2021). "Present and Prospective Research Themes for Tourism and Hospitality Education Post-COVID19: A Bibliometric Analysis", *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 100360.
- Mohammad, B. A. A. ve Alsaleh, H. T. (2013). "Motivation of Students to Study Tourism Hospitality Programs", *International Journal of Asian Social Science*, 3/7, 1637-1647.
- Nilgün, A. (2011). "Turizm Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin İş Değerleri: Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22/1, 7-18.
- Patra, S. K. ve Bhattacharya, P. (2005). "Bibliometric Study of Cancer Research in India," *Journal of Library & Information Technology*, 25/2, 11-18.
- Peters, M. A., Rizvi, F., McCulloch, G., Gibbs, P., Gorur, R., Hong, M., Hwang, Y., Zipin, L., Brennan, M., Robertson, S., ... ve Misiaszek, L. (2022). "Reimagining The New Pedagogical Possibilities for Universities Post-Covid-19", *Educational Philosophy and Theory*, 54/6, 717-760.
- Sigala, M., Kumar, S., Donthu, N., Sureka, R. ve Joshi, Y. (2021). "A Bibliometric Overview of The Journal of Hospitality and Tourism Management: Research Contributions and Influence", *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 273-288.
- Sönmez, V. (2014). *Eğitim Felsefesi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, E. K., ve Kalıpçı, M. B. (2023). "A Bibliometric Study on Higher Tourism Education and Curriculum", *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 33/100442, 1-14.
- Tayfun, A., Küçükergin, F. N., Aysen, E., Eren, A. ve Özekici, Y. K. (2016). "Turizm Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz", *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1, 50-69.

- Testa, J. (2016). The Web of Science Journal Selection Process. (15.07.2023) <http://wokinfo.com/essays/journalselection-process/>.
- Timur, A. (1993). "Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı, Uygulanan Politikalar ve Sonuçları", *Turizm Eğitimi: Konferans-Workshop*, 47-54.
- Tracey, J. B., Sean, A. W. ve Michael, J. T. (2008). "HR in The Hospitality Industry: Strategic Frameworks and Priorities", *Handbook of Hospitality Human Resources Management*, (Ed: Dana V. Tesone), Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Tribe, J. (2001). "Research Paradigms and The Tourism Curriculum", *Journal of Travel Research*, 39, 442-448.
- Tribe, J. (2006). "Tourism, Knowledge and The Curriculum", *An international handbook of tourism education*, (Ed: D. Airey ve J. Tribe), Routledge.
- TÜBİTAK (2015). Türkiye’de Eğitimin Mevcut Durumu. (20.07.2023) http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/eik/EK1.pdf.
- Türer, A. (2009). *Eğitim Bilimlerine Girişi Türk Eğitim Sisteminin Gelişim Özellikleri*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ulama, Ş., Batman, O. ve Ulama, H. (2015). "Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Algılamalarına Yönelik Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği", *Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi*, 6/12, 339-366.
- Üzümcü, T. P. (2019). "Turizm Eğitimi Alanına Yönelik Bibliyometrik Bir Çalışma", *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3/4, 1433-1449.
- Üzümcü, T. P. ve Bayraktar, S. (2004). "Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yükseköğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etiksel Açından İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması", *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*.
- Üzümcü, T. P., Alyakut, Ö. ve Günsel, A. (2015). "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin, Mesleğin Geleceğine İlişkin Bakış Açıkları", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18/33, 179-199.
- Varış, F. (1994). *Eğitim Bilimine Giriş*, Atlas Kitabevi, Konya.
- WTTC (2022). Travel & Tourism Economic Impact. (25.07.2023) <https://wtcc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf>.
- Zengin, B. ve Atasoy, B. (2020). "Turizm Rehberliği Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Çerçevesi", *Alanya Akademik Bakış*, 5/1, 143-160.
- Zupic, I. ve Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization, *Organizational Research Methods*, 18/3, 429-472.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).